

ZVEZA BIBLIOTEKARSKIH DRUŠTEV
SLOVENIJE

Turjaška ulica 1, 1000 Ljubljana
tel.: 01 2001-176, faks: 01 4257-293, e-pošta: info@zbd-s-zveza.si

g. Marjan Gujtman
Ministrstvo za kulturo

Ljubljana, 14. februar 2018

Zadeva: **Varuhinja človekovih pravic – prošnja za mnenje**

Spoštovani,

na Zvezo bibliotekarskih društev Slovenije ste naslovili prošnjo za strokovno mnenje v primeru prošnje Varuhinje človekovih pravic, ki jo je naslovila na Ministrstvo za kulturo. Ta prošnja je posledica obravnave prijave Varuhu človekovih pravic, da knjiga *Evangelij za pitbule* avtorja Jiřija Bezlaja s svojo neprimerno vsebino krši otrokove pravice. Varuh je na prijeto pobudo že odgovoril in v odgovoru napovedal pridobitev stališča pristojnega ministrstva za knjižničarstvo glede obravnane problematike. Pri tem so prosili za pojasnilo, **kdo in na kakšen način oziroma na podlagi katerih kriterijev lahko uvršča določeno knjigo v mladinsko ali otroško literaturo ter kako je mogoče to uvrščanje nadzorovati**. V okviru tega jih zanima, koliko je posamezni knjižničar odgovoren, da otroku ne priporoči ali pa ne izda določene knjige, ki zanj ni primerna. Zastavlja se jim vprašanje, kako ravna knjižničar, če otrok želi knjigo, ki zanj po objektivnih ali zgolj subjektivnih kriterijih ni primerna, čeprav se zavedajo, kot zapišejo v nadaljevanju svojega razmišljanja, da izposoja knjig v knjižnici ni pravni postopek, pri tem pa vseeno zapišejo, da delno tudi je pravni postopek, a ne dopišejo pojasnil, v kakšnem obsegu in v katerih elementih naj bi bila izposoja knjig v knjižnici tudi pravni postopek.

Pri pripravi strokovnih mnenj v Zvezi bibliotekarskih društev Slovenije se zavzemamo za najvišjo možno raven profesionalnega delovanja ter za razvoj in varovanje demokratičnih načel širše družbene skupnosti. Pri tem sledimo tudi določilom Etičnega kodeksa slovenskih knjižničarjev. V nadaljevanju mnenja je termin knjižničar uporabljen kot splošni termin nekoga, ki dela v knjižnici, torej ne glede na stopnjo izobrazbe, strokovni naziv ali naziv delovnega mesta v skladu s katalogom delovnih mest v javnem sektorju.

Knjižničar informator je delovno mesto v splošni knjižnici, ki je tudi v preteklosti zahtevalo največjo mero strokovne usposobljenosti, visoko razgledanost ter nepogrešljivo sposobnost empatije. Še posebej in z izjemnim poudarkom pri delu z najmlajšimi in mladostniki. V zadnjem obdobju razcveta sodobnih komunikacijskih pripomočkov, ki jih prinaša razvoj interneta, so zgoraj naštetje kompetence knjižničarja nepogrešljive tudi za kakovostno delo v izposoji.

ZVEZA BIBLIOTEKARSKIH DRUŠTEV SLOVENIJE

Turjaška ulica 1, 1000 Ljubljana
tel.: 01 2001-176, faks: 01 4257-293, e-pošta: info@zbd-s-zveza.si

Delo z vsemi skupinami uporabnikov knjižničnih storitev zahteva poznavanje knjižničnega fonda ter potreb in želja posamezne ciljne skupine, a hkrati zahteva tudi prepoznavanje posameznih elementov delovanja te ciljne skupine. Temelj za oblikovanje potrebnih knjižničnih storitev je izoblikovana knjižnična zbirka. Splošna knjižnica knjižnično zbirko oblikuje po kriterijih, ki jih lahko opredeli v dokumentu o oblikovanju knjižnične zbirke. V knjižnično zbirko gradivo praviloma uvrstijo knjižničarji, ki pri tem upoštevajo splošne literarne, estetske, jezikovne ter pedagoške kriterije. Ti kriteriji veljajo tako za razvrstitev gradiva v zbirko za mlade kot v razvrstitev gradiva v zbirko za odrasle bralce. Gradivo v knjižnični zbirki je razdeljeno v leposlovno in strokovno gradivo, oboje je nato razvrščeno po univerzalni decimalni klasifikaciji. Leposlovno gradivo za odrasle je praviloma razvrščeno po tematiki in žanru.

Na strokovni in leposlovni del se deli tudi gradivo v knjižnični zbirki za mlade v splošnih in osnovnošolskih knjižnicah, s tem, da je v večini knjižnic leposlovno gradivo za mlade razvrščeno po starostnih stopnjah: stopnja C združuje gradivo za predbralno obdobje in otroke do predvidoma 9. leta starosti, stopnja P prinaša gradivo za mlade med 10. in 12. letom starosti, stopnja M pa gradivo, ki naj bi ustrezalo mladim med 13. in 15. letom starosti. Po strokovnih smernicah, ki veljajo v slovenskem prostoru za splošne knjižnice, oblikujemo oddelke za mlade bralce za otroke in mladostnike do 15. leta starosti. Bralci po tej starosti se usmerijo v oddelke za odrasle. Realnost, s katero se srečujemo knjižničarji pri delu v svojem okolju, deli svoje uporabnike v tri osnovne skupine na tri stopnje, in sicer: otroke, mladostnike in odrasle, torej mladostniki glede na to nastopajo tako v mladinskih knjižnicah kot v knjižnicah za odrasle.

Uvrščanje gradiva, naj gre za strokovno ali leposlovno gradivo za odrasle ali mlade, ni nadzorovano. To razvrščanje lahko opravljajo knjižničarji, ki so strokovno usposobljeni in pri tem upoštevajo različne kriterije in večplastnost posameznega gradiva. Še posebej pri leposlovnem gradivu. Dobra literarna dela so večplastna in odkrivajo različne poudarke, kar pomeni, da praviloma omogočajo razvrščanje v zbirko po različnih kriterijih, ki so lahko ob podani razlagi vsi sprejemljivi. Na teh delovnih mestih so večinoma knjižničarji, ki so se v dodiplomskem ali podiplomskem študiju (npr. primerjalna književnost, slovenščina), spoznali z osnovami vrednotenja literarnega dela.

V slovenskem prostoru imamo v splošnih knjižnicah v večini primerov gradivo razvrščeno v dveh oddelkih, in sicer v oddelku za odrasle in v oddelku za otroke. Določen delež teh oddelkov je samostojnih, to pomeni, da so tudi v ločenih stavbah. V večini primerih so to oddelki, ki so v eni stavbi z različnimi prostorskimi rešitvami in vodili s signalizacijo, a so prehodi med oddelki prosto omogočeni vsem uporabnikom knjižničnih storitev ter obiskovalcem knjižnice, ne glede na njihovo starost. Prav tako izposoja gradiva ni normativno in pravno urejena tako, da bi si odrasli lahko izposojali le gradivo za odrasle in mladi le gradivo za otroke. Pogosto si zaradi otrokovih in mladostnikovih potreb in različnosti, pa tudi zaradi pomanjkanja specifičnega gradiva (predvsem nekatera strokovna področja za otroke so slabo pokrita) tudi mladi bralci izposojajo gradivo za odrasle, kar je nemalokrat dobra in zelena pot k njihovi suverenosti. V ta moment dodatno poseže tudi dejstvo, da si opazen delež odraslih

ZVEZA BIBLIOTEKARSKIH DRUŠTEV
SLOVENIJE

Turjaška ulica 1, 1000 Ljubljana
tel.: 01 2001-176, faks: 01 4257-293, e-pošta: info@zbd-s-zveza.si

izposoja gradivo na otroško člansko izkaznico, saj se tako izognejo plačilu članarine v splošni knjižnici. Knjižnice po zakonodaji omogočajo vse storitve brezplačno mladim do 15. leta.

Vse pogosteje mladi uporabljajo sodobne komunikacijske poti, ki jih pripeljejo do želene knjige mimo knjižničarja. Knjigo si rezervirajo preko mCobissa, izposodijo na knjigomatu in so tudi vrnejo na knjigomatu. Knjižničar informator v tem primeru nima stika z uporabnikom. Knjižničar v izposoji pa lahko le na osnovi pogovora z uporabnikom zasluti ali oceni, kakšna knjiga je zanj kot posameznika primerna.

Etični kodeks slovenskih knjižničarjev pred knjižničarja postavi določilo, da se knjižničarji pri svojem delu zavzemamo za prost pretok gradiv in informacij, vendar ne odgovarjamo za posledice, ki izhajajo iz njihove uporabe. Prav tako od nas uresničevanje etičnega kodeksa pričakuje, da ne bomo uvajali cenzure in drugih strokovno neutemeljenih omejitev pri pridobivanju in posredovanju informacij, bomo pa, predvsem kar zadeva mladega bralca, skrbeli, da bo zanj na knjižničnih policah le najkakovostnejše gradivo, z umetnostnimi, etičnimi, moralnimi in humanimi vrednotami. Knjižnični fond preiščljeno in kakovostno usmerjamo tudi v bibliopedagoško delo.

Knjižničarji so najpogosteje prvi, ki zaznajo zelo različne dinamike delovanja družbe. Literatura je v knjižnici na voljo javnosti, njeno uporabo pa knjižničarji prav s preiščljenim bibliopedagoškim delom lahko usmerimo k različnim interpretacijam, kritičnosti in prepoznavanju estetike na bralni poti.

dr. Sabina Fras Popović
Predsednica Zveze bibliotekarskih društev Slovenije